

قانون مدنی

و

قانون مسؤولیت مدنی

تدوین

فاطمہ ایوبی فر

عضو کانون وکلای مرکز

عنوان قراردادی	:	ایران - قوانین و احکام
عنوان و نام پدیدآور	:	قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی / مدوین فاطمه ایوبی فر.
مخصات نشر	:	مشهد: ایوبی فر. ۱۳۸۹.
مخصات ظاهری	:	۳۰۴ ص. ۱۷×۱۱ س.م.
شابک	:	۹۷۸ ۶۰۰-۹۱۳۴۹-۲-۲
وضعیت فهرست نویسی	:	فیا
بناداشت	:	کتابنامه به صورت زیرنویس.
موضوع	:	قانون مدنی ایران
شناسه افزوده	:	ایوبی فر، فاطمه. گردآورنده
رده بندی کنگره	:	ت ۱۳۸۹ / ۴۹۳ KMH۸
رده بندی دیویی	:	۳۴۷/۵۵
شماره کابیناسی ملی	:	۲۳۲۰۴۰۲

قانون مدنی و قانون مسئولیت مدنی.

تدوین:	فاطمه ایوبی فر
ناشر:	انتشارات ایوبی فر
حروف نگاری:	امور رایانه انتشارات
لیتوگرافی:	افق
چاپ:	زیرجد
نوبت چاپ:	اول ۱۳۸۹
شمارگان:	۲۰۰۰ نسخه
قیمت:	۲۵۰۰۰ ریال
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۹۱۳۴۹-۲-۲

مشهد، خ آبکوه، آبکوه ۱۶، پلاک ۱. تلفکس: ۰۵۱۱ ۸۴۲۴۵۴-۸۴۲۸۰۰۶

مرکز بخش: فروشگاه انتشارات ایوبی فر

مشهد، بلوار شهید چمران - بین شهید چمران ۱ و ۳ - پلاک ۲۹.

تلفن: ۰۵۱۱-۲۲۴۳۶۸۹

حق هر گونه نشر و انتشار برای ناشر محفوظ است.

بسم الله الرحمن الرحيم

و بسم

اللهم اخرجنى من الظلمات الوهم و اكرمى به النور الفهم و افتح

علينا ابواب رحمتك و انشر علينا خزان علومك^۱

وجود قوانین چه در مفهوم عام و چه در مفهوم خاص آن، برای بقا و نیز برای حسن جریان زندگانی اجتماعی انسانها نه لازم که یک ضرورت اجتناب ناپذیر است تا از بستر آن به وصال نظم و امنیت برسیم.

تجربه چندین ساله و برگزاری کلاسهای آموزشی، ضرورت توجه به نکات مهم و کلیدی و درک بهتر مطالب و توجه به کلمات خاص از متن ماده، ما را بر این داشت که به عنوان یک وظیفه و تکلیف اجتماعی در کنار یادگیری، آموخته‌های خود را در قالب یک روش نوین به خوانندگان ارایه نماییم.

به این امید که مقبول پیشگاه صاحب نظران قرار گیرد و شاهد موفقیت بیش از بیش دانشجویان و داوطلبان آزمونهای مختلف در رشته حقوق و دیگر رشته های مرتبط با این قانون باشیم.

یادآور می شود در این رهگذر مشتاق راهنمایی راه حلها مثبت از اساتید محترم در جهت رشد بیشتر هستیم.

در خاتمه این یادداشت، تذکر چند نکته درباره کتاب حاضر لازم می‌دانیم:

- ✓ نکات مهم و اهم مشخص شده‌اند.
- ✓ در ذیل هر ماده فضایی جهت حاشیه نویسی مد نظر قرار داده شده است.
- ✓ در خصوص روش صحیح و درست بعضی از حروف، کلمات و نوع کاربرد آن در جمله تحقیقات لازم انجام، در پاورقی مربوط یادداشت شده است.
- ✓ بنا به ضرورت و گریز از پر حجم تر شدن کتاب، تنها مطالب بسیار مهم در خصوص بعضی از مواد در پاورقی یادداشت شده است، که جهت تکمیل و رسیدن به مقصود بزودی ضمیمه این کتاب ارایه خواهد شد.

فاطمه ایوبی فر

فهرست مطالب

قانون مدنی

مقدمه ۱۵

در انتشار و آثار و اجرای قوانین به طور عموم ۱۵

جلد اول: در اموال ۱۹

کتاب اول: در بیان اموال و مالکیت به طور کلی ۱۹

باب اول: در بیان انواع اموال ۱۹

فصل اول: در اموال غیر منقول ۱۹

فصل دوم: در اموال منقوله ۲۱

فصل سوم: در اموالی که مالک خاص ندارد ۲۲

باب دوم: در حقوق مختلفه که برای اشخاص نسبت به اموال

حاصل می شود ۲۳

فصل اول: در مالکیت ۲۳

فصل دوم: در حق انتفاع ۲۵

مبحث اول: در غمری و رقبی و سکنی ۲۶

مبحث دوم: در وقف ۲۸

مبحث سوم: در حق انتفاع از مباحات ۳۵

فصل سوم: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر و در احکام و آثار

املاک نسبت به املاک مجاور ۳۵

مبحث اول: در حق ارتفاق نسبت به ملک غیر ۳۵

مبحث دوم: در احکام و آثار املاک نسبت به املاک مجاور ۳۹

۴۴	مبحث سوم: در حریم املاک
۴۵	کتاب دوم: در اسباب تملک
۴۶	قسمت اول: در احیای اراضی موات و حيازت اشیا مباحه
۴۶	باب اول: در احیای اراضی موات و مباحه
۴۷	باب دوم: در حيازت مباحات
۵۰	باب سوم: در معادن
۵۰	باب چهارم: در اشیای پیدا شده و حیوانات ضالّه
۵۰	فصل اول: در اشیای پیدا شده
۵۲	فصل دوم: در حیوانات ضالّه
۵۳	باب پنجم: در دفینه
۵۴	باب ششم: در شکار
۵۵	قسمت دوم: در عقود و معاملات و الزامات
۵۵	باب اول: در عقود و تعهدات به طور کلی
۵۵	فصل اول: در اقسام عقود و معاملات
۵۶	فصل دوم: در شرایط اساسی برای صحت معامله
۵۶	مبحث اول: در قصد طرفین و رضای آنها
۵۹	مبحث دوم: در اهلیت طرفین
۶۰	مبحث سوم: در مورد معامله
۶۰	مبحث چهارم: در جهت معامله
۶۱	فصل سوم: در اثر معاملات
۶۱	مبحث اول: در قواعد عمومی
۶۲	مبحث دوم: در خسارات حاصله از عدم اجرای تعهدات

۶۴	مبحث سوم: در اثر عقود نسبت به اشخاص ثالث.....
۶۴	فصل چهارم: در بیان شرایطی که در ضمن عقد می‌شود.....
۶۴	مبحث اول: در اقسام شرط.....
۶۵	مبحث دوم: در احکام شرط.....
	فصل پنجم: در معاملاتی که موضوع آن مال غیر است یا
۶۷	معاملات فضولی.....
۷۱	فصل ششم: در سقوط تعهدات.....
۷۱	مبحث اول: در وفای به عهد.....
۷۴	مبحث دوم: در اقاله.....
۷۶	مبحث سوم: در ابراء.....
۷۶	مبحث چهارم: در تبدیل تعهد.....
۷۷	مبحث پنجم: در تهاتر.....
۷۸	مبحث ششم: مالکیت مافی الذمه.....
۷۸	باب دوم: در الزاماتی که بدون قرارداد حاصل می‌شود.....
۷۸	فصل اول: در کلیات.....
۸۰	فصل دوم: در ضمان قهری.....
۸۰	مبحث اول: در غصب.....
۸۴	مبحث دوم: در اتلاف.....
۸۵	مبحث سوم: در تسبیب.....
۸۶	مبحث چهارم: در استیفا.....
۸۷	باب سوم: در عقود معینه مختلفه.....
۸۷	فصل اول: در بیع.....

۸۷	مبحث اول: در احکام بیع
۸۸	مبحث دوم: در طرفین معامله
۸۹	مبحث سوم: در مبیع
۹۱	مبحث چهارم: در آثار بیع
۹۲	فقره اول: در ملکیت مبیع و ثمن
۹۳	فقره دوم: در تسلیم
۹۷	فقره سوم: در ضمان ذرک
۹۷	فقره چهارم: در تأدیه ثمن
۹۸	مبحث پنجم: در خيارات و احکام راجعه به آن
۹۸	فقره اول: در خيارات
۹۸	اول: در خيار مجلس
۹۹	دوم: در خيار حيوان
۹۹	سوم: در خيار شرط
۹۹	چهارم: در خيار تأخير ثمن
۱۰۱	پنجم: در خيار رؤیت و تخلف وصف
۱۰۲	ششم: در خيار غبن
۱۰۳	هفتم: در خيار عیب
۱۰۶	هشتم: در خيار تدلیس
۱۰۷	نهم: در خيار تبعض صفقه
۱۰۷	دهم: در خيار تخلف شرط
۱۰۸	فقره دوم: در احکام خيارات به طور کلی
۱۱۰	فصل دوم: در بیع شرط

۱۱۱	فصل سوم: در معاوضه
۱۱۲	فصل چهارم: در اجاره
۱۱۲	مبحث اول: در اجاره انبیا
۱۲۰	مبحث دوم: در اجاره حیوانات
۱۲۱	مبحث سوم: در اجاره اشخاص
۱۲۲	فقره اول: در اجاره خدمه و کارگر
۱۲۲	فقره دوم: در اجاره متصدی حمل و نقل
۱۲۳	فصل پنجم: در مزارعه و مساقات
۱۲۳	مبحث اول: در مزارعه
۱۲۸	مبحث دوم: در مساقات
۱۲۸	فصل ششم: در مضاربه
۱۳۱	فصل هفتم: در جعاله
۱۳۳	فصل هشتم: در شرکت
۱۳۳	مبحث اول: در احکام شرکت
۱۳۶	مبحث دوم: در تقسیم اموال شرکت
۱۴۰	فصل نهم: در ودیعه
۱۴۰	مبحث اول: در کلیات
۱۴۰	مبحث دوم: در تعهدات امین
۱۴۴	مبحث سوم: در تعهدات امانتگذار
۱۴۵	فصل دهم: در عاریه
۱۴۷	فصل یازدهم: در قرض
۱۴۸	فصل دوازدهم: در قمار و گرویندی

فصل سیزدهم: در وکالت.....	۱۴۸
مبحث اول: در کلیات.....	۱۴۸
مبحث دوم: در تعهدات وکیل.....	۱۴۹
مبحث سوم: در تعهدات موکل.....	۱۵۱
مبحث چهارم: در طرق مختلفه انقضای وکالت.....	۱۵۲
فصل چهاردهم: در ضمان عقدی.....	۱۵۳
مبحث اول: در کلیات.....	۱۵۳
مبحث دوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون له.....	۱۵۵
مبحث سوم: در اثر ضمان بین ضامن و مضمون عنه.....	۱۵۷
مبحث چهارم: در اثر ضمان بین ضامنین.....	۱۵۹
فصل پانزدهم: در حواله.....	۱۶۰
فصل شانزدهم: در کفالت.....	۱۶۱
فصل هفدهم: در صلح.....	۱۶۵
فصل هجدهم: در رهن.....	۱۶۸
فصل نوزدهم: در هبه.....	۱۷۲
قسمت سوم: در اخذ به شفعه.....	۱۷۴
قسمت چهارم: در وصایا و ارث.....	۱۷۷
باب اول: در وصایا.....	۱۷۷
فصل اول: در کلیات.....	۱۷۷
فصل دوم: در موصی.....	۱۸۰
فصل سوم: در موصی به.....	۱۸۰
فصل چهارم: در موصی له.....	۱۸۲

فصل پنجم: در وصی.....	۱۸۳
باب دوم: در ارث.....	۱۸۴
فصل اول: در موجبات ارث و طبقات مختلفه وراثت.....	۱۸۴
فصل دوم: در تحقق ارث.....	۱۸۵
فصل سوم: در شرایط و جملهای از موانع ارث.....	۱۸۷
فصل چهارم: در خجب.....	۱۸۹
فصل پنجم: در فرض و صاحبان فرض.....	۱۹۱
فصل ششم: در سهم الارث طبقات مختلفه وراثت.....	۱۹۴
مبحث اول: در سهم الارث طبقه اولی.....	۱۹۴
مبحث دوم: در سهم الارث طبقه دوم.....	۱۹۷
مبحث سوم: در سهم الارث وارث طبقه سوم.....	۲۰۰
مبحث چهارم: در میراث زوجه و زوجه.....	۲۰۳
کتاب سوم: در مقررات مختلفه.....	۲۰۵

جلد دوم: در اشخاص ۲۰۷

کتاب اول: در کلیات.....	۲۰۷
کتاب دوم: در تابعیت.....	۲۱۲
کتاب سوم: در اسناد سجل احوال.....	۲۲۰
کتاب چهارم: در اقامتگاه.....	۲۲۲
کتاب پنجم: در غایب مفقود الاثر.....	۲۲۴
کتاب ششم: در قرابت.....	۲۲۹
کتاب هفتم: در نکاح و طلاق.....	۲۳۰

۲۳۰	باب اول: در نکاح
۲۳۰	فصل اول: در خواستگاری
۲۳۲	فصل دوم: قابلیت صحی برای ازدواج
۲۳۳	فصل سوم: در موانع نکاح
۲۳۷	فصل چهارم: شرایط صحت نکاح
۲۳۸	فصل پنجم: وکالت در نکاح
۲۳۹	فصل ششم: در نکاح منقطع
۲۳۹	فصل هفتم: در مهر
۲۴۴	فصل هشتم: در حقوق و تکالیف زوجین نسبت به یکدیگر
۲۴۷	باب دوم: در انحلال عقد نکاح
۲۴۷	فصل اول: در مورد امکان فسخ نکاح
۲۵۱	فصل دوم: در طلاق
۲۵۱	مبحث اول: در کلیات
۲۵۲	مبحث دوم: در اقسام طلاق
۲۵۴	مبحث سوم: در عده
۲۵۵	کتاب هشتم: در اولاد
۲۵۵	باب اول: در نسب
۲۵۷	باب دوم: در نگاهداری و تربیت اطفال
۲۶۰	باب سوم: در ولایت قهری پدر و جد پدری
۲۶۳	کتاب نهم: در خانواده
۲۶۳	فصل اول: در الزام به انفاق
۲۶۶	کتاب دهم: در حجر قیمومت

۲۶۶	فصل اول: در کلیات
۲۶۹	فصل دوم: در موارد نصب قیم و ترتیب آن
۲۷۴	فصل سوم: در اختیارات و وظایف و مسؤولیت قیم
۲۷۷	فصل چهارم: در موارد عزل قیم
۲۷۹	فصل پنجم: در خروج از تحت قیمومت

جلد سوم: در ادله اثبات دعوا ۲۸۰

۲۸۰	کتاب اول: در اقرار
۲۸۰	باب اول: در شرایط اقرار
۲۸۳	باب دوم: در آثار اقرار
۲۸۴	کتاب دوم: در اسناد
۲۸۹	کتاب سوم: در شهادت
۲۸۹	باب اول: در موارد شهادت
۲۹۱	باب دوم: در شرایط شهادت
۲۹۲	کتاب چهارم: در امارات
۲۹۳	کتاب پنجم: در قسم
۲۹۷	قانون مسؤولیت مدنی

علایم اختصاری

ر.ک.	رجوع کنید به
ر.ک.م.	رجوع کنید به ماده
ق.ا.	قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران
ق.ت.	قانون تجارت
ق.م.	قانون مدنی
ق.ا.ح.	قانون امور حسبی
ق.ا.م.	قانون مجازات اسلامی
ق.ت.د.ع.ا.	قانون تشکیل دادگاههای عمومی و انقلاب مصوب ۱۳۷۳ و اصلاحات بعدی
ق.ن.ا.م.م.	قانون نحوه اجرای محکومیتهای مالی
م.ق.د.ت.	مجموعه قوانین موضوعه و مسائل مصوبه دوره نهم تقنینیه
م.پ.ر.	معاونت پژوهشی ریاست جمهوری
ق.م.ن.ح.ک.	کانونزبان ناصر، قانون مدنی در نظم کنونی، ذیل ماده
ه.ع.د.ع.ک.	هیأت عمومی دیوان عالی کشور
ز.ن.	زیر نویس
ق.ا.ا.م.	قانون اجرای احکام مدنی
ق.م.م.	قانون مسؤولیت مدنی
ق.ث.	قانون ثبت اسناد و املاک
ق.ر.م.م.	قانون روابط موجر و مستاجر
م.ت.م.ن.	مجمع تشخیص مصلحت نظام
ق.ا.ا.ق.م.	قانون اصلاح (آزمایشی) موادی از قانون مدنی
ق.ا.ق.م.	قانون اصلاح قانون مدنی

قانون مدنی

مصوب هجدهم اردیبهشت ماه ۱۳۰۷

همراه با اصلاحه‌ها و الحاقات بعدی

مقدمه

در انتشار و آثار و اجرای قوانین به طور عموم

ماده ۱ (اصلاحی ۱۳۷۰/۸/۱۴). مصوبات مجلس شورای اسلامی و نتیجه همه‌پرسی پس از طی مراحل قانونی به رئیس جمهور ابلاغ می‌شود. رئیس جمهور باید ظرف مدت پنج روز آن را امضا و به مجریان ابلاغ نماید و دستور انتشار آن را صادر کند و روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت پس از ابلاغ منتشر نماید.

نکته:

تبصره (اصلاحی ۱۳۷۰/۸/۱۴). در صورت استنکاف رئیس جمهور از امضا یا ابلاغ در مدت مذکور در این ماده به دستور رئیس مجلس شورای اسلامی روزنامه رسمی موظف است ظرف مدت ۷۲ ساعت مصوبه را چاپ و منتشر نماید.

ماده ۲ (اصلاحی ۱۳۴۸/۸/۲۹). قوانین پانزده روز پس از انتشار، در سراسر کشور لازم الاجرا است مگر آن که در خود قانون، ترتیب خاصی برای موقع اجرا مقرر شده باشد.

نکته:

ماده ۳. انتشار قوانین باید در روزنامه رسمی به عمل آید.

نکته:

ماده ۴. اثر قانون نسبت به آئیه است و قانون نسبت به ما قبل خود اثر ندارد مگر این که در خود قانون، مقررات خاصی نسبت به این موضوع اتخاذ شده باشد.

نکته:

ماده ۵. کلیه سکنه ایران، اعم از اتباع داخله و خارجه، مطیع قوانین ایران خواهند بود، مگر در مواردی که قانون استثناء کرده باشد.

نکته:

ماده ۶. قوانین مربوط به احوال شخصیه، از قبیل نکاح و طلاق و اهلیت اشخاص وارث، در مورد کلیه اتباع ایران، ولو این که مقیم در خارجه باشند، مجری خواهد بود.

نکته:

ماده ۷. اتباع خارجه مقیم در خاک ایران، از حیث مسائل مربوطه به احوال شخصیه و اهلیت خود و همچنین از حیث حقوق ارثیه، در حدود معاهدات، مطیع قوانین و مقررات دولت متبوع خود خواهند بود.

ماده ۸. اموال غیر منقوله که اتباع خارجه در ایران بر طبق عهود تملک کرده یا می کنند از هر جهت تابع قوانین ایران خواهد بود.

نکته:

ماده ۹. مقررات عهودی که بر طبق قانون اساسی بین دولت ایران و سایر دول منعقد شده باشد در حکم قانون است.

نکته:

ماده ۱۰. قراردادهای خصوصی نسبت به کسانی که آن را منعقد نموده اند، در صورتی که مخالف صریح قانون نباشد، نافذ است.

نکته: